RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)
10. december 1992 *

I sag T-33/91,

Calvin E. Williams, tjenestemand ved Revisionsretten for De Europæiske Fællesskaber, boende i Luxembourg, ved advokat J.-P. Noesen, Luxembourg, og med valgt adresse på dennes kontor, 18, rue des Glacis,

sagsøger,

mod

Revisionsretten for De Europæiske Fællesskaber ved Jean-Marie Stenier, Den Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg i Revisionsretten, 12, rue Alcide de Gasperi, Kirchberg,

sagsøgt,

hvorunder der er nedlagt påstand om annullation af bedømmelsen af sagsøgeren for perioden 4. januar 1988 — 31. december 1989,

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, R. García-Valdecasas, og dommerne C.P. Briët og C.W. Bellamy,

justitssekretær: fuldmægtig B. Pastor,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 5. maj og 25. juni 1992,

* Processprog: fransk.

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder og retsforhandlinger

1 Sagsøgeren blev i oktober 1974 ansat ved Kontrolkommissionen, et finansielt kontrolorgan under Rådet for De Europæiske Fællesskaber, som midlertidigt ansat i lønklasse A7, og blev derefter ved Rådets afgørelse af 16. december 1976 udnævnt som tjenestemand ved denne kommission pr. 1. oktober 1976 og indplaceret i lønklasse A7. Pr. 1. maj 1978 blev sagsøgeren overflyttet til en stilling i samme lønklasse ved Revisionsretten for De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt »Revisionsretten«), da denne blev oprettet. Senere blev sagsøgeren forfremmet til lønklasse A6 pr. 1. maj 1979.

2 På grundlag af den interne udvælgelsesprøve nr. CC/A/17/82 og dommen afsagt den 16. oktober 1984 af Domstolen for De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt »Domstolen«) (sag 257/83, Williams mod Revisionsretten, Sml. s. 3547), blev sagsøgeren pr. 16. oktober 1984 udnævnt som ekspeditionssekretær i lønklasse A5, tredje løntrin, ved afgørelse af 18. oktober 1984 truffet af Revisionsrettens formand i sin egenskab af ansættelsesmyndighed.

3 Den 12. februar 1990 modtog sagsøgeren fra sin kontorchef sin bedømmelse for perioden 4. januar 1988 — 31. december 1989.

4 Sagsøgeren anmodede — i henhold til artikel 7 i de almindelige gennemførelsesbestemmelser til artikel 43 i vedtægten for tjenestemænd i De Europæiske Fællesskaber (herefter benævnt »vedtægten«), som Revisionsretten havde udstedt på grundlag af vedtægtens artikel 110 ved afgørelse nr. 34/84 af 22. marts 1984 — om en samtale med bedømmeren, som fandt sted den 6. marts 1990. Bedømmeren

bekræftede ved skrivelse af 30. marts 1990 over for ham, at han opretholdt sin oprindelige bedømmelse.

5 Den 30. april 1990 appellerede sagsøgeren ovennævnte bedømmelse.

6 Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg afgav den 15. juni 1990 den i de almindelige gennemførelsesbestemmelsers artikel 8 omhandlede udtalelse, som det havde udstedt på sit møde den foregående dag. Udvalget konkluderede i denne udtalelse efter at have anført, at det havde afhørt den bedømte og bedømmeren hver for sig og bl.a. havde gennemgået »en omfattende dokumentation, forelagt af bedømmeren«, at bedømmeren i appelleddet i betragtning af visse formfejl og det konfliktfyldte forhold mellem parterne »burde sørge for, at bedømmelsen af sagsøgeren blev genstand for en nøje revision«.

7 Bedømmeren i appelleddet vedtog den 27. juli 1990 den reviderede bedømmelse efter at have ført forskellige samtaler og indhentet forskellige oplysninger (se præmis 63 og 64 nedenfor). Den reviderede bedømmelse blev samme dag meddelt sagsøgeren ved en skrivelse fra bedømmeren i appelleddet. Han forklarede, at uanset de konstaterede formfejl havde disse efter hans opfattelse ikke skadet sagsøgeren. Han tilføjede, at han »efter en nøje gennemgang af [bedømmerens] arbejdsdokumenter« var nået til den konklusion, at sagsøgeren var blevet behandlet på samme måde som de øvrige ansatte. Han meddelte sagsøgeren, at han derfor havde besluttet at opretholde de af bedømmeren tildelte »karakterer«, men at ændre visse af de ledsagende bemærkninger.

8 Sagsøgeren indbragte den 26. oktober 1990 en klage over denne bedømmelse i henhold til vedtægtens artikel 90, stk. 2. Ved skrivelse af 10. januar 1991, som sagsøgeren modtog den 6. februar 1991, afviste generalsekretæren klagen.

9 Dette er baggrunden for, at sagsøgeren ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 3. maj 1991 anlagde denne sag.

10 Den skriftlige forhandling er forløbet forskriftsmæssigt.

11 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse.

12 Parterne fremsatte deres mundtlige indlæg og besvarede Rettens spørgsmål i retsmødet den 5. maj 1992. Under retsmødet opfordrede Retten sagsøgte til skriftligt at meddele, om Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg havde haft adgang til sagsøgerens personlige aktmappe, som i henhold til vedtægtens artikel 26 føres af Revisionsrettens administration.

13 Retten erklærede ved kendelse af 7. maj 1992 den mundtlige forhandling for genåbnet. Den pålagde sagsøgte for det første at fremlægge de akter, der var fremsendt af den første bedømmer til Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg, for det andet at angive, hvilke dokumenter bedømmeren i appelleddet havde støttet sig på, da han i sin skrivelse af 27. juli 1990 til Williams skrev sætningen: »Efter en nøje gennemgang af [bedømmerens] arbejdsdokumenter og efter at have udspurgt ham i detaljer er jeg overbevist om, at han har behandlet Dem på samme måde som de øvrige inspektører«, og for det tredje at fremlægge de pågældende arbejdsdokumenter.

14 Sagsøgte indgav den 18. maj 1992 sit svar på det under den mundtlige forhandling den 5. maj 1992 stillede spørgsmål. Den 20. maj 1992 fremlagde sagsøgte de dokumenter, man ved kendelsen af 7. maj 1992 var blevet opfordret til at fremlægge, samt svaret på de ved samme kendelse stillede spørgsmål.

15 Sagsøgeren har ikke fremsat bemærkninger inden for den fastsatte frist.

16 Parterne fremsatte på ny mundtlige indlæg i det nye retsmøde, der blev afholdt den 25. juni 1992.

Parternes påstande

17 Sagsøgeren har i sin stævning nedlagt følgende påstande:

— Den endelige bedømmelse af 27. juli 1990 annulleres.

— Afvisningen af klagen af 26. oktober 1990 annulleres.

— Sagen henvises til Revisionsrettens ansættelsesmyndighed med henblik på opfyldelse af den dom, der skal afsiges.

— Modparten tilpligtes under alle omstændigheder at betale samtlige sagens omkostninger.

18 Sagsøgeren har i retsmødet frafaldet den tredje påstand i stævningen.

19 Revisionsretten har i svarskriftet nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse i sagen om annullation af bedømmelsen.

— Eventuelt afvisning af de subsidiære påstande, subsidiært frifindelse.

— Hver part betaler sine egne omkostninger.

20 Sagsøgeren har endvidere i replikken nedlagt påstand om, at Retten undersøger forfremmelsespraksis i Revisionsretten. Revisionsretten har i duplikken nedlagt påstand om, at kravet om en undersøgelse kendes uberettiget.

Formaliteten

21 Sagsøgte har bestridt, at sagen kan ankes til realitetsbehandling i realiteten, idet den er rettet mod afgørelsen af 10. januar 1991 om at afvise sagsøgerens klage, med den begrundelse, at en afvisning af en klage alene har bekræftende karakter og således ikke er en anfægtelig akt.

22 Sagsøgeren har ikke besvaret denne afvisningsindsigelse.

23 Retten skal påpege, at en administrativ klage og ansættelsesmyndighedens udtrykkelige eller stiltiende afvisning deraf er en integrerende del af en sammensat procedure. Under disse forhold medfører et søgsmål ved Retten, selv om det formelt er rettet mod afvisningen af tjenestemandens klage, at Retten også må prøve den akt, der indeholder det klagepunkt, som har været genstand for klagen (Domstolens dom af 17.1.1989, sag 293/87, Vainker mod Parlamentet, Sml. s. 23).

24 Følgelig må Revisionsrettens indsigelse om afvisning på dette punkt af sagsøgerens sag forkastes.

Realiteten

25 Sagsøgeren har til støtte for sagen formuleret fem anbringender. Det første vedrører administrationens overskridelse af grænserne for sine skønsmæssige beføjelser samt magtfordrejning. Det andet vedrører overtrædelse af vedtægtens artikel 5, stk. 3. Det tredje vedrører en åbenbar faktisk vildfarelse. Det fjerde vedrører over-

trædelse af vedtægtens artikel 24a, og det femte vedrører endelig en uregelmæssighed i bedømmelsesproceduren.

— *Anbringendet om administrationens overskridelse af grænserne for sine skønsmæssige beføjelser samt magtfordrejning*

Parternes argumenter

26 Sagsøgeren, som har hævdet, at forfremmelserne i Revisionsretten næsten matematisk afhænger af det antal point, der er tildelt i bedømmelsen, har gjort gældende, at bedømmelsen af ham er udarbejdet på en måde, der forhindrer ham i senere at blive forfremmet, idet han har fået tildelt latterligt lave karakterer på grundlag af bedømmelseskriterier, der er forskellige for de forskellige bedømte tjenestemænd. Da han finder, at der på dette punkt findes mange objektive, relevante og samstemmende indicier, har han i replikken anmodet Retten om i henhold til artikel 64 ff. i procesreglementet at påbyde en undersøgelse om,

a) hvorledes Revisionsrettens Paritetiske Forfremmelsesudvalg fungerer

b) udvalgets interne regler og måden, hvorpå disse har ændret sig i årenes løb alt efter, hvem der skal forfremmes, og

c) — kriterierne for pointtildeling samt

— måden, hvorpå kriterierne har ændret sig i årenes løb alt efter, hvem forfremmelsen reelt tager sigte på.

Sagsøgeren har tilføjet, at Revisionsretten systematisk har holdt ham væk fra udvælgelsesprøver, som han har haft ret til at deltage i, under henvisning til de påståede »kvaliteter« hos de ansøgere, der fik adgang til prøverne. Han gør

gældende, at det er Revisionsrettens praksis systematisk at forfremme personer helt uden regnskabsmæssig kompetence til A4/A5-stillinger, og der er vel at mærke tale om såkaldte »kontrolstillinger«. Med henblik herpå giver Revisionsretten karakteren »udmærket« til ansatte, der ikke har de samme kvalifikationsbeviser eller uddannelse som han. Sagsøgeren fremhæver herved, at han er »chartered accountant«, dvs. at han har en glimrende uddannelse på regnskabsområdet, der svarer bedre til den profil, man forventer at finde i en revisionsret.

27 Revisionsretten har gjort gældende, at sagsøgerens argumentation ikke indeholder objektive, relevante og samstemmende indicier for, at den anfægtede bedømmelse havde et andet formål end det, man sædvanligvis tilskriver den. Revisionsretten henviser til, at bedømmelsen kun udgør ét af de elementer, der tages i betragtning ved en forfremmelsesprocedure. Den afviser pure sagsøgerens påstand om, at bedømmerne har anvendt forskellige bedømmelseskriterier afhængig af de bedømte. Med hensyn til de udvælgelsesprøver, som sagsøgeren har ansøgt om deltagelse i, har Revisionsretten under henvisning til udvælgelseskomitéernes uafhængighed over for ansættelsesmyndigheden bemærket, at den ikke kan gøres ansvarlig for ansøgernes gode eller dårlige resultater. For så vidt angår kvalifikationerne hos de øvrige ansatte, der er blevet forfremmet, har Revisionsretten understreget, at i betragtning af de opgaver, den har, og som ikke kun går ud på at kontrollere regnskabsmæssige dispositioner, men også udstrækker sig til en kontrol af deres lovlighed, kan andre studier end de regnskabsmæssige udgøre en lige så nyttig uddannelse for de ansatte, der arbejder i kontrolsektorerne.

Rettens bemærkninger

28 Indledningsvis skal Retten påpege, at begrebet magtfordrejning har en klart afgrænset betydning, idet der herved forstås, at en administrativ myndighed under udøvelsen af sine beføjelser forfølger et andet mål end det, hvortil beføjelserne blev givet (jf. f.eks. dom af 4.2.1982, sag 817/79, Buyl mod Kommissionen, Sml. s. 245). Endvidere fremgår det af Domstolens faste praksis, at en beslutning kun er behæftet med magtfordrejning, når det på grund af objektive, relevante og samstemmende indicier må antages, at den er truffet til forfølgelse af andre formål end dem, der er angivet (jf. f.eks. dom af 21.6.1984, sag 69/83, Lux mod Revisionsretten, Sml. s. 2447).

29 Det skal ligeledes påpeges, at den i vedtægtens artikel 43 omhandlede udtalelse ifølge Domstolens faste praksis i første række har til formål at sikre administrationen regelmæssige oplysninger om, hvorledes tjenestemanden udfører deres opgaver (jf. Domstolens dom af 3.7.1980, forenede sager 6/79 og 97/79, Grassi mod Rådet, Sml. s. 2141).

30 Retten finder ikke, at spørgsmålet om, hvorvidt forfremmelserne i Revisionsretten, som hævdet af sagsøgeren, næsten matematisk finder sted på grundlag af antallet af point i bedømmelsen, er relevant i den foreliggende sag, som udelukkende vedrører de betingelser, hvorunder sagsøgerens bedømmelse er udarbejdet. Derfor finder Retten ikke, at dette spørgsmål skal behandles.

31 Heraf følger, at sagsøgerens påstand om, at Retten påbyder en undersøgelse af bl.a. Revisionsrettens praksis med hensyn til forfremmelse, må forkastes. Retten, som skal vurdere hensigtsmæssigheden af en sådan foranstaltning (jf. Rettens dom af 10.7.1992, sag T-53/91, Mergen mod Kommissionen, Sml. II, s. 2041, præmis 26), finder ikke, at den ønskede bevisførelse har nogen interesse i forbindelse med tvistens afgørelse.

32 For øvrigt konstaterer Retten, at det ikke på grundlag af de af sagsøgeren påberåbte indicier kan fastslås, at hans bedømmelse ikke havde til formål at give en objektiv vurdering af hans egnethed og præstationer i referenceperioden. For så vidt angår argumentet om, at bedømmeren har anvendt forskellige bedømmelseskriterier afhængig af, hvem de bedømte, kan Retten alene fastslå, at argumentet, der er holdt i generelle vendinger, ikke ledsages af nogen faktuel oplysning, der gør det muligt at kontrollere dets rigtighed. Hvad angår sagsøgerens øvrige argumenter vedrørende tidligere procedurer for afholdelse af udvælgelsesprøver og forfremmelser finder Retten ikke, at de nævnte omstændigheder, hvis de antages bevist, har nogen forbindelse med udarbejdelsen af bedømmelsen. I mangel af andre relevante oplysninger kan det således ikke på grundlag af disse omstændigheder fastslås, at bedømmelsen ikke er udarbejdet med den fornødne upartiskhed.

33 Heraf følger, at dette anbringende, ligesom den påstand om undersøgelse, der er nedlagt i den forbindelse, må forkastes.

— *Anbringendet om overtrædelse af vedtægtens artikel 5, stk. 3*

Parternes argumenter

34 Sagsøgeren har anført, at han ikke er blevet behandlet på samme måde som sine kolleger i kategori A, der som han har til opgave at revidere De Europæiske Fællesskabers regnskaber. Han har som eksempel gjort gældende, at en anden tjenestemand under rubrikken »uddannelse« har fået bedømmelsen »udmærket«, selv om hans uddannelse ikke har nogen relevans for de opgaver, han udfører. Sagsøgeren bemærker, at han for at opnå den samme bedømmelse har måttet fremlægge bevis for, at han har gennemgået en højere uddannelse inden for regnskabslære. Han fremhæver, at den oprindelige bedømmelse, trods Det Paritetiske Bedømmelsesudvalgs henstilling om en revision deraf, stort set er opretholdt. Sagsøgeren betragter denne situation som en oplagt forskelsbehandling.

35 Sagsøgte finder ikke, at sagsøgeren har forklaret, hvorledes hans bedømmelse udgør en overtrædelse af vedtægtens artikel 5, stk. 3. Ifølge sagsøgte er det af sagsøgeren nævnte eksempel både irrelevant og urigtigt. Irrelevant fordi sagsøgeren har opnået bedømmelsen »udmærket« i den pågældende rubrik. Og urigtigt, fordi den pågældende rubrik ikke vedrører uddannelse, men »de for det pågældende arbejde nødvendige kundskaber«. Med hensyn til udtalelsen fra Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg gør sagsøgte gældende, at bedømmeren i appelleddet allerede i sin følgeskrivelse af 27. juli 1990 til bedømmelsen efter appel forklarede sagsøgeren, hvorfor de formfejl, han havde konstateret i sin udtalelse, ikke havde været til skade for ham, idet han inden for de fastsatte frister havde fået fuldt kendskab til bedømmelsen og havde haft mulighed for i tide at gøre sine rettigheder gældende.

Rettens bemærkninger

36 Retten skal henvise til, at ifølge Domstolens faste praksis er det almindelige ligebehandlingsprincip et af de fundamentale principper i fællesskabsretten. Ifølge

dette princip må sammenlignelige situationer ikke behandles forskelligt, medmindre en forskelsbehandling objektivt set er berettiget (jf. Domstolens dom af 14.7.1983, forenede sager 152/81, 158/81, 162/81, 166/81, 170/81, 173/81, 175/81, 177/81-179/81, 182/81 og 186/81, Ferrario m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 2357).

37 Hvad angår sagsøgerens argument om, at en anden tjenestemand i en stilling, der kan sammenlignes med hans, under rubrikken »de for det pågældende arbejde nødvendige kundskaber« opnåede den samme bedømmelse som sagsøgeren, selv om han til forskel for sagsøgeren ikke har en særlig uddannelse på det område, han beskæftiger sig med, udtales, at den pågældende rubrik, således som det fremgår af dens overskrift, kræver en konkret vurdering, der tager hensyn til samtlige den bedømte tjenestemands faktiske kundskaber, navnlig hans særlige kundskaber på det område, han beskæftiger sig med, og ikke en abstrakt vurdering af hans uddannelsesniveau alene på grundlag af hans kvalifikations- og eksamensbeviser. Følgelig kan den af sagsøgeren påberåbte omstændighed, selv om den bevises, ikke i mangel af andre oplysninger udgøre et bevis for forskelsbehandling.

38 Med hensyn til sagsøgerens argument om, at den oprindelige bedømmelse trods Det Paritetiske Bedømmelsesudvalgs henstilling om en revision deraf i det store og hele er opretholdt, erindrer Retten om, at det i artikel 9, stk. 2, i de almindelige gennemførelsesbestemmelser hedder: »Bedømmeren i appelleddet ... tager ligeledes hensyn til udtalelsen fra Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg. Bedømmeren i appelleddet har mulighed for at bekræfte den oprindelige bedømmelse eller forbedre den helt eller delvis.« Heraf følger, at bedømmeren i appelleddet ikke er tvunget til at følge Det Paritetiske Udvalgs udtalelse, og at han er eneansvarlig for den endelige bedømmelse. I den foreliggende sag fremgår det af skrivelsen af 27. juli 1990 til sagsøgeren fra bedømmeren i appelleddet, at denne har taget hensyn til udtalelsen fra Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg. Det kan således ikke på grundlag af hans beslutning om ikke at ændre den første bedømmers analytiske vurderinger, en beslutning, der ligger inden for hans frie skøn, fastslås, at sagsøgeren er blevet udsat for forskelsbehandling.

39 Følgelig må dette anbringende forkastes.

— *Anbringendet om en åbenbar faktisk vildfarelse*

Parternes argumenter

40 Sagsøgeren har gjort gældende, at den endelig bedømmelse indeholder en åbenbar faktisk vildfarelse, da det i forbindelse med den almindelige vurdering bebrejdes ham, at han i perioden 1988-1989 ikke fulgte de arbejdsmetoder, der beskrives i Revisionsrettens revisionsmanual. Denne manual blev dog først blevet vedtaget i 1990. Sagsøgeren har i replikken erkendt, at der også før fandtes systemer svarende til dem, som beskrives i den pågældende manual. Imidlertid har han navnlig under henvisning til et diagram taget fra et revisionsnotat af oktober 1983 med titlen »Flowchart of the Court's systems based audit approach« anført, at Revisionsretten ikke lod ham følge forskrifterne deri.

41 Sagsøgeren har i retsmødet bemærket, at selv om det er muligt, at revisionsmanualens indhold allerede i 1988-1989 fandtes i ca. en halv snes forskellige notater, og at der ikke var sket væsentlige ændringer siden da, beviser den bebrejdelse, der rettes mod ham, nemlig at han ikke har fulgt de i manualen anviste arbejdsmetoder, klart, at bedømmelsen er udarbejdet på en overfladisk måde.

42 Sagsøgte har forklaret, at man mellem 1978 og 1985 vedtog tolv »revisionsnotater« indeholdende Revisionsrettens revisionskoncept og -metode, og at disse tolv afgørelser derefter blev samlet og kodificeret i et enkelt dokument med titlen »Revisionsmanual — Del I«, som blev vedtaget den 8. marts 1990. Sagsøgerens kontorchef havde udtrykkeligt anmodet ham om at udarbejde sit arbejdsprogram på grundlag af de metoder, der var beskrevet i udkastet til revisionsmanual, til hvis udarbejdelse sagsøgeren i øvrigt selv havde bidraget. Disse metoder har ikke ændret sig siden manualens vedtagelse. Ifølge sagsøgte har bedømmeren i appelleddet i sin generelle vurdering klart fastslået, hvorledes man skal opfatte den bebrejdelse, han retter mod sagsøgeren, nemlig at han ikke har anvendt Revisionsrettens arbejdsmetoder,

således som disse har været gældende i mange år. Ifølge sagsøgte har bedømmeren i appelleddet villet henvise til manualens indhold, dvs. de procedurer, der skal følges, og som er fastlagt i de ovennævnte tolv tidligere beslutninger fra 1988-1989 og senere medtaget i revisionsmanualen. For så vidt angår muligheden for at følge disse forskrifter, navnlig dem, der kan udledes af det diagram, som er vedlagt replikken, har sagsøgte fremhævet, at sagsøgeren i sit arbejde aldrig er kommet længere end til det første stadium (»preliminary survey«), og at han, da han ikke har kunnet fremlægge en sammenhængende arbejds- og revisionsplan (»audit planning memorandum«), ikke har haft tilladelse til at udføre revision på stedet og gå længere i proceduren. Konklusionen er, at sagsøgte ikke kan se, hvorledes en henvisning i bedømmeren i appelleddets generelle vurdering til gamle og af sagsøgeren velkendte revisionsmetoder kan udgøre en åbenbar vildfarelse, der er undergivet Rettens kontrol.

Rettens bemærkninger

43 Retten finder, at det ifølge fast retspraksis ikke tilkommer den at kontrollere berettigelsen af administrationens bedømmelse af en tjenestemands faglige kvalifikationer, når denne bedømmelse indebærer komplekse værdibestemte vurderinger, som ifølge selve deres beskaffenhed ikke kan kontrolleres objektivt. Denne retspraksis vedrører dog alene værdibestemte vurderinger. Retten skal kontrollere, om der foreligger form- og procedurefejl, om administrationens bedømmelser er behæftet med åbenbare faktiske vildfarelser, eller om der foreligger magtfordrejning (jf. bl.a. Domstolens dom af 5.5.1983, sag 207/81, Ditterich mod Kommissionen, Sml. s. 1359, og Rettens dom af 24.1.1991, sag T-63/89, Latham mod Kommissionen, Sml. II, s. 19).

44 I den foreliggende sag har bedømmeren i appelleddet under punkt 17 i den anfægtede bedømmelse under »Generel vurdering« anført følgende:

»Hr. Williams har i de år, hvor han har været ansat i Revisionsretten, haft alle muligheder for at gøre sig fortrolig med dennes arbejdsmetoder, herunder dem, der er beskrevet i Revisionsrettens revisionsmanual. Han bør bestræbe sig på at planlægge, udføre og dokumentere sit arbejde og udarbejde sine rapporter i overensstemmelse med Revisionsrettens procedurer.«

45 Sagsøgeren har ikke bestridt den oplysning, Revisionsretten fremkom med under retsforhandlingerne, nemlig at »Revisionsmanual — Del I«, som den havde vedtaget den 8. marts 1990, var en kodificering i et enkelt dokument af tolv revisionsnotater, hvori den havde fastlagt koncepter og kontrolmetoder, og som den havde vedtaget i form af afgørelser mellem 1978 og 1985.

46 Det fremgår af denne oplysning, at henvisningen til »Revisionsmanualen« i den generelle vurdering under punkt 17 i bedømmelsen er fejlagtig.

47 Denne omstændighed kan dog ikke have givet sagsøgeren en fejlagtig opfattelse af, hvad bedømmeren i appelleddet bebrejdede ham, nemlig at han ikke havde fulgt de arbejdsmetoder, der i flere år havde været gældende i Revisionsretten. Sagsøgeren har faktisk selv i retsmødet erkendt, at Revisionsrettens vedtagelse af »Revisionsmanualen« intet har ændret ved de indtil da anvendte arbejdsmetoder.

48 Under disse omstændigheder kan henvisningen til »Revisionsmanualen« i sagsøgerens bedømmelse ikke misforstås.

49 For så vidt angår sagsøgerens argument om, at han ikke har fået mulighed for at anvende Revisionsrettens revisionsmetoder, navnlig forskrifterne i diagrammet »Flowchart of the Court's systems based audit approach«, skal Retten udtale, at sagsøgte, uden at blive modsagt af sagsøgeren, såvel under den skriftlige som under den mundtlige forhandling har hævdet, at sagsøgeren ikke havde kunnet gå længere end til det første stadium i dette diagram, fordi han ikke havde kunnet fremlægge en sammenhængende arbejdsplan. Under disse omstændigheder og i betragtning af, at diagrammet fastsætter en logisk følge af sammenhængende processer, findes

sagsøgtes redegørelse at være fyldestgørende og bekræfte den bemærkning, bedømmeren i appelleddet er fremkommet med under bedømmelsens punkt 17.

50 Det fremgår af det ovenfor anførte, at sagsøgeren ikke har fremlagt noget retligt fyldestgørende bevis for, at bedømmernes vurderinger af ham er behæftet med en åbenbar faktisk vildfarelse. Følgelig må dette anbringende forkastes.

— *Anbringendet om overtrædelse af vedtægtens artikel 24a*

Parternes argumenter

51 Sagsøgeren har gjort gældende, at kun fagforeningsrepræsentanter får dårlige bedømmelser i Revisionsretten. I den seneste bedømmelsesrunde var de tre tjenestemænd med de dårligste bedømmelser fagforeningsrepræsentanter. Sagsøgeren finder, at omstændighederne taler for sig selv og viser, at der er sket overtrædelse af vedtægtens artikel 24a. Ifølge sagsøgeren er fagforeningsbevægelsen, som han er drivkraft for, ikke særlig velanskrevet blandt Revisionsrettens ledere.

52 Sagsøgte har svaret, at sagsøgeren ikke har påvist nogen overtrædelse af vedtægtens artikel 24a. Sagsøgte finder det normalt og uundgåeligt, at der blandt fagforeningsrepræsentanter også findes tjenestemænd med mindre gode bedømmelser, og at en påstand om det modsatte svarer til et krav om, at fagforeningsfolk skal have en fortrinsstilling. Sagsøgte har gjort gældende, at man kan nævne mange fagforeningsrepræsentanter eller medlemmer af Personaleudvalget, hvis bedømmelser er på niveau med eller bedre end institutionens gennemsnit.

Rettens bemærkninger

53 Retten skal påpege, dels at vedtægtens artikel 24a anerkender fagforeningsfriheden, og at denne frihed indebærer ikke alene ret for tjenestemændene til frit at danne sammenslutninger efter eget valg, men også adgang for disse sammenslutninger til at foretage enhver lovlig handling til forsvar af deres medlemmers faglige interesse, navnlig ved at rejse søgsmål (dom af 8.10.1974, sag 175/73, Union syndicale —

Service public européen — mod Rådet, Sml. s. 917), og dels, at det påhviler fællesskabsinstitutionerne og de organer, der med henblik på anvendelsen af tjenestemandsvedtægten er ligestillet med disse, jf. tjenestemandsvedtægtens artikel 1, ikke at foretage handlinger, der kan hindre udøvelsen af den fagforeningsfrihed, som er anerkendt ved bestemmelserne i artikel 24a (Domstolens dom af 18.1.1990, forenede sager C-193/87 og C-194/87, Maurissen og Union syndicale mod Revisionsretten, Sml. I, s. 95, præmis 12).

54 Selv om det antoges, at de tre tjenestemænd med de dårligste bedømmelser i Revisionsretten er fagforeningsrepræsentanter, finder Retten imidlertid ikke, at denne omstændighed i sig selv fører til den konklusion, at det alene er fagforeningsrepræsentanter, der bedømmes dårligt, og at vedtægtens artikel 24a således overtrædes. Endvidere har sagsøgeren ikke bestridt sagsøgtes svar, som går ud på, at flere fagforeningsrepræsentanter har opnået en bedømmelse på samme niveau som institutionens gennemsnit eller bedre. Følgelig finder Retten ikke, at sagsøgeren retligt fyldestgørende har bevist, at hans bedømmelse er udarbejdet på en måde, der i strid med vedtægtens artikel 24a straffer ham for hans fagforeningsvirksomhed.

55 Det fremgår af det ovenfor anførte, at dette anbringende må forkastes.

— Anbringendet om en uregelmæssighed i bedømmelsesproceduren

Parternes argumenter

56 Sagsøgeren har gjort gældende, at administrationen ved siden af den personlige aktmappe, som føres for sagsøgeren i henhold til vedtægtens artikel 26, har ført en anden samling, indeholdende dokumenter, der ikke er medtaget i den første. Denne anden aktsamling forelagde den første bedømmer Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg, som nævnte den i sin udtalelse. Sagsøgeren har i replikken gjort gældende, at selv om denne aktsamling, som påstået af sagsøgte, alene indeholder prøver på hans arbejde og korrespondance, har den alligevel kunnet ændre hans tjenesteretlige stilling, om ikke andet så ved den indflydelse, den har kunnet udøve på Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg. Sagsøgeren finder således, at der for hans vedkommende har været ført en »parallelaktsamling«.

57 Sagsøgeren har i retsmødet efter at have gjort sig bekendt med de dokumenter, sagsøgte har fremlagt på Rettens anmodning, fastholdt, at den af den første bedømmer førte aktsamling udgør en anden personlig aktmappe i henhold til vedtægtens artikel 26, som er ført uden hans vidende og parallelt med den officielle personlige aktmappe vedrørende hans indsats og kompetence. Sagsøgeren finder, at hans ret til kontradiktion blev alvorligt krænket, da han appellerede sin oprindelige bedømmelse, eftersom denne bedømmelse stort set var udarbejdet på grundlag af en samling akter, han ikke havde kendskab til, og oplysninger, der var foreholdt ham. Det ses ifølge sagsøgeren ikke, hvorledes han skulle kunne forsvare sig, ikke alene over for Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg, men også over for bedømmeren i appelleddet, når han ikke kendte de dokumenter i aktsamlingen, som var grundlaget for den første bedømmers dybe overbevisning.

58 Sagsøgte har erkendt, at den første bedømmer forelagde Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg en samling akter vedrørende sagsøgeren, men bestridt, at det drejer sig om en parallel personlig aktmappe. Sagsøgte har gjort gældende, at der er tale om en aktsamling, som bedømmeren fører for samtlige de ansatte, han har under sig, og hvori han bevarer prøver på arbejdet og korrespondancen vedrørende det daglige arbejde, med andre ord notater, der gør det muligt for ham at foretage en så objektiv vurdering som muligt på grundlag af konkrete dokumenter, og ikke på grundlag af erindringsforskydninger eller det sidste indtryk af den bedømte, som netop kan føre til en subjektiv vurdering. Under disse omstændigheder er det naturligt, at nævnte aktsamling, der alene indeholder dokumenter fra sagsøgeren eller hans kontorchef, og som vedrører sagsøgeren, er blevet forelagt Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg, da bedømmelsen jo er udarbejdet på grundlag af denne aktsamling.

59 Sagsøgte har i retsmødet anført, at de omtalte dokumenter, der er tilstillet Retten i medfør af dennes kendelse af 7. maj 1992, kan inddeles i tre kategorier. For det første prøver på sagsøgerens arbejde, som den første bedømmer havde gemt for ved afslutningen af referenceperioden at kunne vurdere sin underordnedes arbejde og udarbejde bedømmelsen. For det andet korrespondance mellem sagsøgeren og den første bedømmer samt mellem denne og hans direkte overordnede. For det tredje en sammenfatning, som den første bedømmer udarbejdede efter den oprindelige bedømmelse, og hvori han forklarer Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg og

bedømmeren i appelleddet indholdet af de arbejdsprøver, de har fået forelagt. Ifølge sagsøgte indeholder denne »samling« af dokumenter ingen rapport vedrørende sagsøgerens kvalifikationer, indsats eller adfærd i henhold til vedtægtens artikel 26.

60 Selv om Retten skulle antage, at nogle af disse dokumenter burde have været indeholdt i sagsøgerens personlige aktmappe, kan en sådan tilsidesættelse af vedtægtens artikel 26 ifølge sagsøgte ikke begrunde en annullation af bedømmelsen. Sagsøgte finder nemlig, at bedømmelsen ville have været forvansket, såfremt den første bedømmer, Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg eller bedømmeren i appelleddet ikke havde kunnet gøre sig bekendt med vigtige dokumenter, men at det ikke er tilfældet i den foreliggende sag, da disse tre instanser fik forelagt samtlige oplysninger.

61 Sagsøgte tilføjer, at den første bedømmers forelæggelse af sin aktsamling for Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg på ingen måde skadede sagsøgerens ret til kontradiktion. Der er alene tale om en skriftlig forlængelse af den ikke kontradiktoriske høring af den første bedømmer, som udvalget har foretaget i henhold til sine interne regler.

Rettens bemærkninger

62 Retten finder det hensigtsmæssigt før pådømmelsen af dette anbringende at erindre om det faktiske forløb af den procedure, der førte til den anfægtede bedømmelse.

63 Retten fastslår, at det fremgår af bilagene i sagen, som ikke anfægtes, og af parternes redegørelser under retsmødet, at nævnte procedure er forløbet som følger. I referenceperioden nedfældede sagsøgerens kontorchef, som første bedømmer, i en række notater sin vurdering af, hvorledes sagsøgeren havde udført de ham betroede opgaver. Den første bedømmer samlede bl.a. disse notater, prøver på sagsøge-

rens arbejde og korrespondance med sagsøgeren i en aktsamling, på grundlag af hvilken han den 12. februar 1990 udarbejdede bedømmelsen af sagsøgeren. Sagsøgeren appellerede denne bedømmelse, hvorefter Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg foretog særskilt afhøring af sagsøgeren og den første bedømmer. Udvalget gennemgik ligeledes appellen, dens bilag samt de dokumenter, den første bedømmer havde samlet og videregivet. Med denne aktsamling fulgte en sammenfatning udarbejdet den 23. maj 1990 af den første bedømmer »vedrørende det C. Williams betroede arbejde i 1989«. Denne sammenfatning, der bar påtegningen »fortrolig«, og hvoraf det fremgik, at den havde til formål »at understøtte bedømmelsen af C. Williams«, var inddelt i tre dele, »a) opgaver, der er optaget i arbejdsprogrammet, b) disponibilitet med henblik på EUF-aktiviteter, og c) diverse aktiviteter, punktlighed«. Sagsøgeren fik hverken forelagt aktsamlingen eller sammenfatningen. Den 14. juni 1990 afgav Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg sin udtalelse. Udvalget fandt, at bedømmeren i appelleddet skulle sørge for, at sagsøgerens bedømmelse blev underkastet en grundig revision. Bedømmeren i appelleddet hørte sagsøgeren den 11. juli 1990 efter at have gjort sig bekendt med den oprindelige bedømmelse, sagsøgerens appel og Det Paritetiske Bedømmelsesudvalgs udtalelse. Under denne samtale og i de følgende dage forelagde sagsøgeren forskellige dokumenter og akter for bedømmeren i appelleddet, som gennemgik dem. Han gennemgik ligeledes sagsakterne vedrørende de revisionsopgaver, der i 1988 og 1989 var blevet overdraget til sagsøgeren, samt time/sagsregnskaberne for de samme år. Bedømmeren rådførte sig endvidere først og fremmest med et medlem af Revisionsretten og derefter med sagsøgerens kontorchef i 1988, som havde udarbejdet hans tidligere bedømmelse, og endelig med sagsøgerens kontorchef i 1989, der havde udfærdiget den appellerede bedømmelse.

64 I mellemtiden var de af den første bedømmer samlede akter og hans sammenfatning af 23. maj 1990, som var blevet forelagt Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg, videregivet til bedømmeren i appelleddet. Denne gennemgik dokumenterne og udarbejdede den 5. juni 1990 et resumé, der sammen med en række spørgsmål blev forelagt den første bedømmer. Denne svarede herpå ved håndskrevne påtegninger og under en samtale med bedømmeren i appelleddet. Den 27. juli 1990 udarbejdede bedømmeren i appelleddet den endelige bedømmelse, som blev sendt til sagsøgeren ved en skrivelse af samme dato, hvoraf det fremgik, hvilke dokumenter han havde gennemgået, hvilke personer han havde rådført sig med, samt hvilken konklusion han efter høring af Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg var nået frem til med

hensyn til de konstaterede mangler ved bedømmelsesproceduren. Bedømmeren i appelleddet gav i sin skrivelse sagsøgeren meddelelse om, at han havde besluttet at bekræfte den første bedømmers »karakterer«, men ændre nogle af de ledsagende bemærkninger.

65 På baggrund af disse kendsgerninger finder Retten det nyttigt at erindre om, hvad nærværende anbringende går ud på. Sagsøgeren har til støtte for påstanden om annullation af den endelige bedømmelse, som blev udarbejdet af bedømmeren i appelleddet den 27. juli 1990, gjort gældende, at denne tilsidesatte proceduren for bedømmelser i appelleddet, der var fastlagt ved de almindelige gennemførelsesbestemmelser, som på det pågældende tidspunkt var i kraft i Revisionsretten, ved at tage hensyn til strengt personlige notater fra den første bedømmer, der ikke var meddelt sagsøgeren, og som vedrørte måden, hvorpå denne havde udført de ham pålagte opgaver i referenceperioden. Den endelige bedømmelse blev således udfærdiget på grundlag af dokumenter og oplysninger, i forbindelse med hvilke sagsøgeren ikke havde mulighed for at udøve sin ret til kontradiktion. Sagsøgeren har gjort gældende, at der her er tale om en uregelmæssighed, som er underkastet kontrol ved Fællesskabets retsinstanser.

66 Retten bemærker for det første, at det af artikel 9, stk. 2, i de almindelige gennemførelsesbestemmelser fremgår, at bedømmeren i appelleddet inden udarbejdelsen af den endelige bedømmelse skal høre den første bedømmer samt den bedømte tjenestemand, at han skal foretage de høringer, han finder hensigtsmæssige, og at han skal tage hensyn til udtalelsen fra Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg. Retten bemærker for det andet, at det i punkt B.8.1 i Kommissionens »Vejledning i bedømmelse af tjenestemænd (artikel 43 i vedtægten for tjenestemænd)«, som var i kraft i Revisionsretten på det pågældende tidspunkt, og som har samme værdi som et internt direktiv (Rettens ovennævnte dom af 24.1.1991, sag T-63/89, Latham mod Kommissionen, præmis 25), hedder, at den direkte kontakt mellem bedømmeren og den bedømte er en vigtig formalitet i forbindelse med bedømmelsesproceduren. Hensigten hermed er at muliggøre en åbenhjertig og indgående samtale mellem bedømmeren og den bedømte, for at begge kan få nøje kendskab til eventuelle meningsforskelle, deres beskaffenhed, årsag og omfang, således at de kan nå frem til en bedre gensidig forståelse og en mere rimelig vurdering af bedømmelsen. Det skal ligeledes bemærkes, at det i samme vejlednings punkt B.9.3.1 hedder, at bedømmeren i appelleddet skal søge at afdæmpe og udjævne uoverensstemmelserne, at han skal indhente så fuldstændige oplysninger som muligt, og at han, inden han tager stilling, skal høre bedømmeren og den bedømte samt søge at formå dem til at udtale sig så udførligt som muligt.

67 Retten finder, at det fremgår af ovennævnte bestemmelser, at den bedømte skal have praktisk mulighed for at give sit synspunkt til kende for så vidt angår samtlige de oplysninger, der udgør grundlaget for appelbedømmerens endelige afgørelse.

68 I den foreliggende sag har Retten konstateret, for det første, at Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg og bedømmeren i appelleddet under proceduren forud for udarbejdelsen af den omtvistede endelige bedømmelse fik forelagt og gjorde sig bekendt med notater, der indtil da var strengt personlige, og som indeholdt den første bedømmers vurdering af den måde, hvorpå sagsøgeren havde udført sine opgaver i referenceperioden, og en fortrolig sammenfatning, der var udarbejdet af den første bedømmer til underbygning af den oprindelige bedømmelse, og, for det andet, at disse dokumenter blev drøftet af den første bedømmer og bedømmeren i appelleddet. Retten har ligeledes konstateret, at sagsøgeren ikke kendte indholdet og end ikke eksistensen af disse dokumenter, og at han heller ikke havde kendskab til den drøftelse, den første bedømmer og bedømmeren i appelleddet havde haft om disse dokumenter.

69 Heraf følger, at sagsøgeren under bedømmelsesproceduren i appelleddet ikke havde kendskab til alle de oplysninger, på grundlag af hvilke bedømmeren i appelleddet traf sin endelige afgørelse, og at han således ikke kunne give sit synspunkt til kende.

70 Retten har endvidere konstateret, at den aktsamling, som den første bedømmer havde ført med henblik på den oprindelige bedømmelse, og som senere blev forelagt Det Paritetiske Bedømmelsesudvalg og bedømmeren i appelleddet, indeholder visse dokumenter, bl.a. dokumentet med titlen »Gennemførelse af undersøgelsen vedrørende 'særlige lån' i EUF-sektoren«, vedrørende arbejde, som er udført ikke alene i den af bedømmelsen dækkede periode, men også i tidsrummet fra januar til april 1990. Men af artikel 5 i de almindelige gennemførelsesbestemmelser fremgår det, at bedømmelsen kun må vedrøre bedømmelsesperioden. Følgelig kan Retten ikke udelukke, at den endelige bedømmelse fra bedømmeren i appelleddet tager hensyn til oplysninger vedrørende en periode, der ligger senere end referenceperioden fra januar 1988 til december 1989.

71 Det fremgår af det ovenfor anførte, at proceduren for bedømmelsen i appelleddet er behæftet med uregelmæssigheder, og at den omtvistede bedømmelse skal annulleres, uden at det er nødvendigt at tage stilling til, om der i den foreliggende sag er sket overtrædelse af vedtægtens artikel 26.

Sagens omkostninger

72 Ifølge artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, såfremt der er nedlagt påstand herom. Sagsøgte har tabt sagen og pålægges derfor at betale sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling)

1) Udarbejdelsen af 27. juli 1990 af bedømmelsen af sagsøgeren for perioden fra den 4. januar 1988 til den 31. december 1989 annulleres.

2) Revisionsretten betaler sagens omkostninger.

García-Valdecasas Briët Bellamy

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. december 1992.

H. Jung R. García-Valdecasas

Justitssekretær Afdelingsformand